

DOI: [10.32702/2307-2156-2019.1.30](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.1.30)

УДК 351.82:353:332.14](477)

В. М. Горбик,
к. держ. упр., генеральний директор Державного підприємства
«Спеціалізоване лісогосподарське підприємство «Київоблагроліс»,
ORCID: 0000-0003-2098-5874

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНО-ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ РЕГІОНІВ: МІЖГАЛУЗЕВІ АСПЕКТИ

Volodymyr M. Horbyk,
Candidate of Sciences in Public Administration,
Director General of the State Enterprise "Specialized Forest Enterprise" Kievoblagrolis "

DIRECTIONS OF THE DEVELOPMENT OF THE STATE MANAGEMENT MECHANISM OF THE NATURAL AND ECONOMIC POTENTIAL OF REGIONS: INTERSECTORIAL ASPECTS

Пріоритетним напрямом трансформації відтворювального процесу в державному управлінні природно-економічним потенціалом є перехід від ресурсно-витратної економіки на інноваційний шлях збалансованого розвитку регіону. Акцентовано увагу на основних характеристиках природно-економічного потенціалу регіону: сукупні можливості регіону, його підприємств та окремих суб'єктів господарювання визначати, формувати і найбільш ефективно забезпечувати та задовольняти суспільні потреби (фактичні та потенційні) в процесі взаємодії з оточуючим середовищем і раціонального використання ресурсів. Доведено, що саме інноваційний потенціал регіону є ядром природно-економічного потенціалу.

Досліджено окремі проблеми структурних трансформацій розвитку регіональної економіки та їх інституційне забезпечення. Встановлено, що трансформація відтворювального процесу є комплексною і динамічною характеристикою, яка містить систему дій, окремих механізмів державного управління природно-економічним потенціалом, що базується на основних принципах. Одним із головних завдань державного управління є забезпечення керованого, активного, пропорційного та збалансованого розвитку природно-економічного потенціалу, як єдиної системи. Виокремлено ключові тенденції трансформації відтворювального процесу в державному управлінні природно-економічним потенціалом регіонів.

The state regulation of the social and economic development of regions is one of the priorities of the state management. The state regulation is determined as one of the key tasks in the process of establishing a new model for managing the natural and economic potential of regions in Ukraine as well as a key mechanism for ensuring territorial integrity and stability in the state. The substantiation of the directions of development of the state management mechanism of the natural and economic potential of the regions of Ukraine and the definition of the primary tasks of the state management of the natural and economic potential of the regions is lay the foundation for the research.

The state regulation of the territorial development becomes a key element of the state management, which is formed under the influence of many factors, a certain set of which forms the basis of its theoretical foundations as well as the strengthening of regional and local influences. Some problems of regulation of the development of the region were established. Measures to improve the state regulation of the territorial development should be introduced in order to ensure the effectiveness of the processes of the state regulation of the development of the region in the conditions of the transformation of Ukrainian society. Such measures should be related to the implementation of strategic planning tools for the development of the territory, the state support of depressed regions, the development of the infrastructure of the region, the adaptation of legislation to international norms and standards as well as the system of monitoring and control of regional development.

It was proved that improvement of the state management mechanism of the effective development of the region is connected not only with the decision of the issues of formation and use of local budgets, but also requires radical increase of the efficiency of planning of economic and social development of regions. Taking into account the above mentioned, a number of interrelated issues were highlighted. Priority directions of development of the state management mechanism of the natural and economic potential of the regions were defined.

The analysis of tendencies in the structure of the state management mechanism of the natural and economic potential of the region allowed to deepen the content of some basic concepts of the regional management (interconnection of organizational-and-economic, regulatory-and-legal components, regional management mechanism, providing vertical and horizontal integration of its subjects, etc.).

Ключові слова: *трансформація; відтворювальний процес; природно-економічний потенціал; інноваційний потенціал; стійкість; тенденції. регіональний маркетинг.*

Key words: *transformation; reproduction process; natural and economic potential; innovation potential; stability; tendencies. regional marketing.*

Постановка проблеми. Державне регулювання соціально-економічним розвитком регіонів належить до пріоритетних завдань державного управління та визначається одним із ключових завдань у процесі становлення нової моделі управління природно-економічним потенціалом регіонів в Україні, ключовим механізмом забезпечення територіальної цілісності та стабільності в державі. Сьогодні проблеми розвитку і взаємодії регіонів є надзвичайно актуальними, адже відсутність ефективних механізмів державного управління природно-економічним розвитком регіонів може призвести до зростання диспропорцій та загострення управлінських, політичних, соціальних і економічних проблем.

Таким чином актуальність зазначених проблем підтверджується і тим, що їх вирішення сприятиме зростанню природно-економічного потенціалу регіонів, підвищенню рівня і якості життя населення та стане передумовою забезпечення стабільності в нашій державі. При цьому в сучасних умовах все більшої актуальності в питаннях управління природно-економічним розвитком регіонів набуває використання підходів сталого розвитку, особливо зважаючи на складні суспільні процеси, що характерні для нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи проблематику розвитку механізму державного управління природно-економічним потенціалом регіонів, варто окрему увагу приділити сутності поняття «розвитку». Адже термін «розвиток» досить часто використовується в соціальних, економічних і суспільних науках, та застосовується здебільшого в таких словосполученнях як «сталий розвиток» «соціально-економічний розвиток», «регіональний розвиток», «суспільний розвиток» та ін. Варто зазначити, що в цілому розвиток є достатньо тривалим процесом переходу складних системних об'єктів з одного стану до іншого, більш досконалого.

Зокрема, аналізуючи проблеми формування механізмів державного управління сталим розвитком регіонів України, *А.Балашов* у сутність розвитку вкладає «... неповторну, відповідно направлену і закономірну зміну матеріальних і ідеальних об'єктів, що приводить до появи нової якості» [1, с. 38].

Разом з тим, слід зазначити, що значення державного регулювання регіонального розвитку в умовах трансформації українського суспільства непинно зростає. Його розвиток і функціонування зумовлюють соціально-економічні та історико-культурні особливості територій нашої держави, загальноєвропейські тенденції регіонального розвитку, полярні тенденції щодо інтеграції та дезінтеграції, загальносвітові процеси. Від того, за допомогою яких механізмів та інструментів здійснюватиметься державне регулювання регіонального розвитку, залежить якість і швидкість здійснення реформ як у регіонах, так і у країні в цілому [11, с. 67].

Заслужують на увагу дослідження *В. Загорського* особливостей державного управління в системі формування і реалізації регіональної політики в сучасних умовах, який зазначає, що в умовах децентралізації державне регулювання регіонального розвитку має надавати імпульс внутрішнім факторам розвитку регіону і базуватись на окремих підходах, зокрема: послаблення адміністративного контролю, скорочення частки державної власності; надання податкових пільг; стимулювання сектора послуг; активізація малого і середнього підприємництва; створення зон підприємництва [5, с. 94-95].

Таким чином державне регулювання територіального розвитку стає ключовою ланкою державного управління, що формується під впливом багатьох факторів, певна сукупність яких створює підвалини його теоретичних засад і посилення регіональних і місцевих впливів. Проте існують проблеми регулювання розвитку регіону, такі як: відсутність системного підходу до регіональної політики, невизначеність стратегічних перспектив регіонального розвитку; недостатнє використання існуючих інструментів державного регулювання; низька інституційна та фінансова спроможність органів влади; відсутність дієвих та ефективних механізмів формування місцевих бюджетів; незавершеність формування та недосконалість моделі управління на регіональному рівні.

Мета дослідження. В основу дослідження покладено обґрунтування напрямів розвитку механізму державного управління природно-економічним потенціалом регіонів України та визначення першочергових завдань державного управління природно-економічним потенціалом регіонів, зокрема:

- пошуку компромісу в питаннях економічної свободи регіонів;
- реалізація принципу розширення міжрегіональної взаємодії;
- запровадження механізмів подолання асиметрії розвитку регіонів та підтримання депресивних територій;
- стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку на основі ефективного використання потенціалу регіонів;
- регулювання фінансової діяльності реального сектору економіки.

Виклад основного результату. Таким чином, з точки зору регіонального розвитку в сучасній літературі і практиці державного управління найчастіше мова йде про соціально-економічний та природно-економічний розвиток, при цьому до основних сфер аналізу та державного впливу відповідно відносяться природне середовище регіону, економічна та соціальна сфери регіону та показники, що характеризують їх розвиток.

Зокрема, це рівень розвитку виробничої сфери, підприємництва, активності населення, розвиток виробничої, ринкової та соціальної інфраструктури, зайнятість населення, рівень доходів та рівень споживання, доступність соціальних послуг, демографічна ситуація, ефективність використання природного та ресурсного потенціалу регіону, структура регіональної економіки.

Ці проблеми зумовлені складним взаємопроникненням природних, просторових, економічних, політичних і соціальних суперечностей, що пов'язано зі значною неоднорідністю територій країни та великою поліструктурністю територіальної організації влади.

Слід зазначити, що основою формування конкурентних переваг регіону є управління його економічним потенціалом. Важливо зауважити, що «... *економічний потенціал* у більшості випадків розглядають як сукупну здатність економіки та її галузей, підприємств, господарств здійснювати виробничо-економічну діяльність, випускати продукцію, товари і послуги, задовольняти запити населення, суспільні потреби, забезпечувати розвиток виробництва і потреби споживача», про що зазначає *М.Макаренко*, аналізуючи управління економічним потенціалом регіону як основою формування конкурентних переваг регіону. Разом з тим, як зазначає автор, варто виділяти такі основні елементи економічного потенціалу регіону, які складають основу механізму управління формуванням його конкурентних переваг: ресурсний, фінансовий, інноваційний, потенціал якості життя в регіоні, екологічний, організаційний і кластерний потенціал [7, с. 94-95].

Таким чином, економічний потенціал регіону залежить від забезпеченості його природними ресурсами, засобами виробництва, трудовим і науково-технічним потенціалом, накопиченим національним багатством, від рівня розвитку міжнародних зв'язків. Економічний потенціал регіону слід розуміти як комплексне поняття, що включає в себе певні сукупності потенціалів регіону, залежно від особливостей розвитку території регіону, а також відповідних механізмів і часу їх залучення в господарський оборот з метою підвищення рівня конкурентоспроможності й соціально-економічного розвитку регіону [3, 8].

Досліджуючи природно-ресурсний потенціал регіону в системі економічних відносин, *А.Жулавський, В.Гордієнко* зазначають, що «... для дослідження структури природно-ресурсного потенціалу доцільно класифікувати природні ресурси за ознаками відновлюваності (відновні, невідновні), за ступенем виснаження (вичерпні, невичерпні), за ознаками заміненості (замінні, незамінні), за ознаками відтворюваності (відтворювані, не відтворювані), за технічними можливостями експлуатації (реальні, потенційні), за запасами (балансові, позабалансові), за походженням і природними властивостями (мінеральні, земельні, водні, біологічні тощо), за територіальною належністю (регіональні, національні, багатонаціональні, міжнародні), за способом господарського використання (ресурси виробничої та невиробничої сфери)» [4]. Таким чином, як зазначає автор, природно-ресурсний потенціал регіону визначає його місце у територіальному поділі праці, а отже безпосередньо впливає на спеціалізацію даного регіону. Наявність певних природних умов та ресурсів є стимулом для розвитку економіки регіону.

Отже, спроби вирішення проблеми оцінки потенціалу на рівні країни, галузі та підприємства призвели до появи різноманітних визначень. Враховуючи аспекти нашого дослідження, варто звернути

увагу на визначення *економічний потенціал регіону*, що наводить у своїх дослідженнях *Л.Гришина*, як «... сукупна здатність наявних у межах регіону економічних ресурсів забезпечити виробництво максимально можливого обсягу матеріальних благ і послуг, що відповідають потребам суспільства на даному етапі його розвитку» [2, с. 94-95].

Таким чином, з метою забезпечення ефективності процесів державного регулювання розвитку регіону в умовах трансформації українського суспільства, як зазначає у своїх дослідженнях *О.Лаушук*, «... необхідно запровадити заходи з удосконалення державного регулювання територіального розвитку, пов'язані з впровадженням інструментів стратегічного планування розвитку території, державною підтримкою депресивних регіонів, розбудовою інфраструктури регіону, адаптацією законодавства до міжнародних норм та стандартів, системою моніторингу та контролю регіонального розвитку» [6, с. 94-95].

При цьому слід зазначити, що державне регулювання розвитку регіонів поширюється на сфери діяльності, що віднесено до компетенції саме державного рівня управління, зокрема: політика природокористування, соціальна політика, цінова та кредитна політика, розробка правових норм розвитку природно-економічного потенціалу регіонів, визначення податкової політики та її диференціація з урахуванням стимулювання процесу становлення ринкових відносин у регіоні, визначення режиму зовнішньоекономічної діяльності регіону [3, с. 21].

Удосконалення механізму державного управління ефективним розвитком регіону пов'язано не тільки з вирішенням питань формування та використання місцевих бюджетів, а й вимагає радикального підвищення ефективності планування економічного і соціального розвитку регіонів. З огляду на це пропонуємо виділити низку взаємозв'язаних проблем, найважливішими з яких є:

- планування розвитку господарського комплексу регіону як єдиного цілого, взаємозв'язок економічного і соціального розділів плану;
- підвищення стимулюючої ролі регіонального планування на основі взаємозв'язку зростання ефективності економіки регіону та ресурсів, що виділяються на розвиток соціальної сфери;
- перехід на нормативне та програмно-цільове планування регіонів;
- оптимальне співвідношення між результатами економічної діяльності регіону та матеріально-фінансовими ресурсами, використовуваними на місцях для вирішення економічних і соціальних завдань.

Процес сталого розвитку регіонів ґрунтується на державному екологічному управлінні, під даним процесом, як правило, розуміють вплив на суб'єкти господарювання з боку органів управління з метою зменшення їх негативного впливу на навколишнє природне середовище на основі комплексного використання механізмів централізованого планування, стимулюючого регулювання і ринкового саморегулювання [9, с. 32].

Таким чином, можуть бути виділені пріоритетні напрями розвитку механізму державного управління природно-економічним потенціалом регіонів:

- «*стимулюючий*» (з переважанням ринкових інструментів і створенням сприятливого середовища для розвитку екологічно чистих виробництв та інших видів діяльності в екосфері);
- «*жорсткий*» (з використанням адміністративних і фінансово економічних інструментів примусу і придушення за допомогою жорсткої податкової політики розвитку екологічно небезпечних галузей);
- «*м'який*» (з встановленням ліберальних обмежувальних екологічних рамок, які частково впливають на темпи і масштаби екологічного розвитку). В Україні сформувався зараз саме м'який механізм регулювання.

Слід зазначити, що нормативно-правові документів з управління природно-економічним потенціалом регіонів механізми охорони навколишнього середовища України включають, як заохочувальні інструменти (позитивна мотивація), так і інструменти примусу (негативна мотивація), при деякому переважанні останні. Для прикладу, найбільш широке поширення в управлінні охороною навколишнього середовища отримали: екологічні платежі і податки, а також штрафи за екологічні правопорушення і позови про відшкодування шкоди, заподіяної навколишньому середовищу. Обмежене поширення має пільгове оподаткування діяльності у сфері охорони навколишнього середовища, пільгове кредитування, гарантування кредитів, субсидування процентних ставок по кредитах.

В даний час не застосовуються амортизаційна політика щодо виробничих фондів по охороні природи, спеціальне ціноутворення екологічно чистої продукції. Частина інструментів механізму екологічного управління, передбачених законодавством, до цього часу застосовується вкрай обмежених масштабах. Основу механізму охорони навколишнього середовища зараз складають екологічні платежі і в меншій мірі – санкції за екологічні правопорушення.

Таким чином, державне управління в галузі природокористування і охорони навколишнього природного середовища базується на системі законодавчих та інших нормативно-правових актів, що регулюють зазначені відносини. Діючі в Україні природоохоронні норми і правила розосереджені у різних документах, більшість з них має лише рекомендаційний характер. При цьому більшість існуючих екологічних нормативів носять виражену технологічну спрямованість і до екологічної оцінки якості навколишнього середовища мають тільки непряме відношення, а їх істотна частина втратила свою значимість в сучасних умовах [10, с. 18].

На даний час розглядаються матеріали і готують до затвердження нормативи гранично допустимих викидів, ліміти на розміщення відходів, оформляють і видають дозволи на викиди (для об'єктів господарської та іншої діяльності, що підлягають державному екологічному контролю) і скиди забруднюючих речовин у навколишнє середовище, ліміти на розміщення відходів. У системі стимулюючих

впливів на екологізацію виробництва, істотну роль має відігравати податкова і кредитна політика, ринкові методи природоохоронної діяльності. Зокрема, вважається за доцільне подальший розвиток пільгового оподаткування екологічних видів продукції і послуг з одночасною компенсацією відповідних втрат бюджетних надходжень за рахунок введення додаткових податків на екологічно небезпечні товари і вироби.

Протягом останніх років в управлінні природно-ресурсним комплексом формувалися і впроваджувалися в практику різні методи державного регулювання. Центральне місце в цьому механізмі займають платежі за користування природними ресурсами та за забруднення навколишнього середовища. Ці платежі є бюджетоутворюючими. Надходження до бюджету від природно-ресурсних платежів, податків і зборів становлять близько 20% всіх бюджетних надходжень.

З метою запобігання негативного впливу на навколишнє середовище важливо враховувати нормативи гранично допустимих емісій відповідно до гігієнічних норм, які визначають стандарти якості навколишнього середовища. Принцип «фіскальної нейтральності» повинен виконуватися на базі переліку поправочних коефіцієнтів до діючих і вводиться до податків. Основою для подібного переліку може послужити система сертифікації і стандартизації продукції і послуг з екологічного ознакою.

Варто відзначити суттєвий вплив державних гарантій на ефективність механізму державного управління природно-економічного потенціалом регіонів. Так, через недосконалий механізм державної підтримки регіон в цілому та його окремі суб'єкти втрачають зацікавленість у пошуку шляхів зростання ефективності діяльності, що може призвести до розбалансування ситуації на рівні всієї держави.

Таким чином, механізм державного управління природно-економічним потенціалом регіонів має забезпечувати вирішення такого комплексу регіональних завдань:

- закріплення основних положень соціальної та економічної політики в законодавчих актах;
- оцінка соціально-економічного становища регіонів на основі сучасних методів прогнозування та оцінки обсягів виробництва продукції, ефективності використання ресурсів, якості життя населення;
- формування сприятливої цінової, тарифної та кредитно-фінансової політики на міжрегіональному і міждержавному рівнях для виробництва продукції, проведення робіт і надання послуг;
- аналіз продовольчої безпеки на основі вивчення наповнення продовольчого ринку, контролю за організацією централізованих продовольчих фондів та регулювання цін на продукцію сільського господарства в регіонах, розробки пропозицій щодо створення і використання резервних державних фондів;
- сприяння розвитку ринкової інфраструктури в регіонах, регулювання основних пропорцій міжгалузевого і внутрішньогалузевого обмінів;
- забезпечення умов нормальної конкуренції на продовольчому ринку;
- розробка маркетингових та консалтингових програм для розвитку малого бізнесу і підприємництва;
- подолання економічного спаду та створення умов для активізації та розвитку підприємницької діяльності, що є невід'ємною умовою забезпечення майбутнього економічного відродження та росту;
- підтримка та стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку економіки, що дозволить сподіватися на стабілізацію економічної ситуації та створення потенціалу для конкурентоспроможності та зростання економіки в нових умовах.

Висновки. Пріоритетні напрями розвитку механізму державного управління природно-економічного потенціалом регіонів слід розглядати на галузевому та регіональному рівнях. Серйозними перешкодами для забезпечення державного регулювання й підтримки господарської ініціативи на рівні регіону можуть стати консерватизм нераціональних і екстенсивних систем господарювання, які утворилися раніше. Відповідно, механізм державного управління природно-економічного потенціалом регіонів є досить складним і багатофункціональним, його застосування у конкретних випадках потребує оптимізації. Безумовно, що сприяти підготовці й подальшій реалізації регіональних соціально-економічних програм має прийняття відповідних державно-управлінських рішень.

Проведений аналіз тенденцій розвитку структури механізму державного управління природно-економічним потенціалом регіону дозволив поглибити зміст деяких базових понять регіонального управління (взаємозв'язок організаційно-економічної, нормативно-правової складових регіонального механізму управління, забезпечення вертикальної і горизонтальної інтеграції його суб'єктів та ін.).

Література.

1. Балашов А. М. Формування механізмів державного управління сталим розвитком регіонів України : автореф. дис. д-ра наук з держ. упр. : / А. М. Балашов ; Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2010. – 36 с.
2. Гришина Л. О. Оцінка економічного потенціалу регіону при формуванні стратегії його розвитку / Л. О. Гришина, Г. В. Єфімова, Н. В. Гришина // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2011. – Вип. 19. – С. 96-97.
3. Економічний потенціал регіону: пріоритети використання: Монографія / І. М. Школа, Т. М. Ореховська, І. Д. Козменко та ін.; За ред. І. М. Школи. – Чернівці, 2003. – 464 с.
4. Жулавський А. Ю. Природно-ресурсний потенціал регіону в системі економічних відносин / А. Ю. Жулавський, В. П. Гордієнко // Ефективна економіка. – 2013. – № 8. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_8_22

5. Загорський В. С. Державне управління в системі формування і реалізації регіональної політики в сучасних умовах Регіональна економіка. – 2016. – №3. – С. 22.
6. Лашук О. С. Державне регулювання розвитку регіону в умовах трансформації українського суспільства / О. С. Лашук // Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток. – 2016. – № 2(2). – С. 94-95.
7. Макаренко М. В. Управління економічним потенціалом регіону як основою формування конкурентних переваг регіону / М. В. Макаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 4. – С. 217-224.
8. Маниліч М.І. 11. Трансформація регіонального економічного механізму: Монографія. – Чернівці: Книги – XXI, 2004. – 164 с.
9. Надоса О. В. Механізми оптимізації державного управління в умовах сталого розвитку : автореф. дис. канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / О. В. Надоса ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Київ, 2014. – 20 с.
10. Осауленко О. Г. Моделювання та управління сталим соціально-економічним розвитком : автореф. дис... д-ра наук з держ. упр. : / О. Г. Осауленко; Укр. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2002. – 36 с.
11. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: монографія / [З. С. Варналій, А. І. Мокій, О. Ф. Новікова та ін.]; за ред. З. С. Варналія – К.: Знання України. – 2005. – 498 с.

References.

1. Balashov A.M. (2010), "Formation of mechanisms of state governance for the sustainable development of the regions of Ukraine", Ph.D. Thesis, Public Administration, Classic Private University, Zaporizhzhia, Ukraine.
2. Hryshyna L.O., Yefimova H.V. and Hryshyna N.V. (2011), "Assessment of the economic potential of the region in shaping its development strategy", *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 19, pp. 96–97.
3. Shkola I.M., Orekhovska T.M. and Kozmenko I.D. (2003), *Ekonomichniy potentsial rehionu: priorytety vykorystannia: Monografiya* [Economic potential of the region: priorities of use: a monograph], Chernivtsi, Ukraine.
4. Zhulavskiy A.Yu. and Hordiienko V.P. (2013), "Natural-resource potential of the region in the system of economic relations", *Efektivna ekonomika*, vol. 8, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_8_22.
5. Zahorskyi V.S. (2016), "Public administration in the system of formation and implementation of regional policy in modern conditions", *Rehionalna ekonomika*, vol. 3, p. 22.
6. Lashuk O.S. (2016), "State regulation of the region's development in the conditions of the transformation of Ukrainian society", *Publichne administruvannia: naukovi doslidzhennia ta rozvytok*, vol. 2 (2), pp. 94–95.
7. Makarenko M.V. (2012), "Management of the economic potential of the region as the basis for the formation of competitive advantages of the region", *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 4, pp. 217–224.
8. Manylich M.I. (2004), *Transformatsiia rehionalnoho ekonomichnoho mekhanizmu: Monografiya* [Transformation of the regional economic mechanism: a monograph], Knyhy – XXI, Chernivtsi, Ukraine.
9. Nadosha O.V. (2014), "Mechanisms of optimization of public administration in conditions of sustainable development", Ph.D. Thesis, Public Administration, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
10. Osaulenko O.H. (2002), "Modeling and management of sustainable socio-economic development", Doctor of Sciences Thesis, Public Administration, Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
11. Varnalii Z.S., Mokii A.I. and Novikova O.F. (2005), *Rehiony Ukrainy: problemy ta priorytety sotsialno-ekonomichnoho rozvytku: Monografiya* [Regions of Ukraine: problems and priorities of socio-economic development: a monograph], Znannia Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 17.01.2019 р.